

TS. BÙI VIỆT PHÚ

ĐỔI MỚI GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP CHO HỌC SINH PHỔ THÔNG

ĐỊNH HƯỚNG NGHỀ

TƯ VẤN NGHỀ

TUYỂN CHỌN NGHỀ

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

TS. BÙI VIỆT PHÚ

ĐỔI MỚI
GIÁO DỤC HƯỚNG NGHIỆP
CHO HỌC SINH PHỔ THÔNG

NHÀ XUẤT BẢN GIÁO DỤC VIỆT NAM

LỜI GIỚI THIỆU

Giáo dục hướng nghiệp là một trong những thành phần quan trọng tạo thành giáo dục tổng thể nhằm hình thành và phát triển nhân cách cho học sinh. Từ thực tiễn của giáo dục và sự phân luồng, sử dụng học sinh các lớp cuối cấp trung học cơ sở, trung học phổ thông trong nhiều năm qua, chúng ta thấy rõ sự thiếu hụt vai trò của nhà trường phổ thông trong việc định hướng nghề nghiệp cho tuổi trẻ, đặc biệt là đối với học sinh trung học phổ thông, nhằm giúp các em có những định hướng, nhận thức đúng đắn trước khi rời ghế nhà trường, giảm bớt gánh nặng cho gia đình và xã hội trong các kì thi tuyển, tạo tiền đề vững chắc cho sự ổn định và phát triển nguồn lao động của đất nước và từng địa phương.

Nhận thức tầm quan trọng của công tác giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông, trong những năm gần đây, Đảng và Nhà nước ta đã có những định hướng, chủ trương nhằm phát triển hoạt động giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường. Tuy nhiên, ở mỗi địa phương, mỗi trường học, việc tổ chức các hình thức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh còn đơn điệu, mang tính hình thức, chưa thực sự có tác dụng tư vấn nghề và định hướng nghề nghiệp cho học sinh, nhất là trong thời kì đất nước hội nhập quốc tế, nền kinh tế có sự chuyển dịch mạnh mẽ theo xu hướng kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa. Kết quả là học sinh sau khi tốt nghiệp trung học cơ sở, trung học phổ thông chưa tìm được cho chính bản thân mình hướng đi phù hợp với sự phát triển kinh tế của đất nước.

Cuốn sách *Đổi mới giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông* của TS. Bùi Việt Phú, Giám đốc Công ti Cổ phần Dịch vụ xuất bản Giáo dục tại Đà Nẵng – Nhà xuất bản Giáo dục Việt Nam được biên soạn trên cơ sở nghiên cứu lí luận và các vấn đề thực tiễn về đổi mới giáo dục hướng nghiệp trên thế giới và Việt Nam trong nhiều năm qua.

Nội dung sách được chia làm 3 phần cơ bản :

– Phần thứ nhất : gồm có 4 chương, nhằm cung cấp cho bạn đọc những hiểu biết về giáo dục hướng nghiệp ở một số nước tiên tiến trên thế giới và Việt Nam : một số khái niệm cơ bản và những quan điểm về đổi mới giáo dục hướng nghiệp hiện nay.

– Phần thứ hai : gồm có 2 chương, nhằm giúp bạn đọc thấy rõ thực trạng về giáo dục hướng nghiệp và tổ chức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông ở nước ta trong nhiều năm qua.

– Phần thứ ba : gồm có 2 chương, tác giả đã xây dựng một hệ thống các bước tổ chức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông ở nước ta theo quan điểm mới.

Đây là cuốn sách có giá trị cả về lí luận lẫn thực tiễn về giáo dục hướng nghiệp theo quan điểm mới. Sách phục vụ cho đội ngũ cán bộ quản lí giáo dục, giáo viên phổ thông, giảng viên các trường đại học Sư phạm, học viên cao học, nghiên cứu sinh và những người trực tiếp làm công tác tư vấn hướng nghiệp ở trường phổ thông.

Trân trọng giới thiệu cuốn sách đến với bạn đọc.

GS. TS. PHẠM TẤT DONG

LỜI NÓI ĐẦU

Sự phát triển như vũ bão của cách mạng khoa học – công nghệ hiện đại và sự nghiệp công nghiệp hoá, hiện đại hoá ở nước ta đã đặt ra những yêu cầu cao về chất lượng nguồn nhân lực trong những năm tới, nhất là nguồn nhân lực cần cho quá trình tiếp cận với nền kinh tế tri thức. Nền kinh tế này đã và đang làm tăng xu thế hội nhập và cạnh tranh trên thị trường, đẩy nhanh quá trình thâm nhập của toàn cầu hoá vào các quốc gia. Vì vậy, công tác hướng nghiệp theo Quyết định 126/CP của Chính phủ đã có một số điểm không còn phù hợp với sự phát triển kinh tế – xã hội hiện nay và giai đoạn sắp tới.

Hầu hết các nước có nền công nghiệp phát triển đều khẳng định tinh thần công nghệ học trong hướng nghiệp. Mặt khác, ngày nay, người ta đã đề cao năng lực thích ứng với nhiều nghề và chuẩn bị cho con người có đầy đủ khả năng để di chuyển nghề một cách linh hoạt theo sự chuyển dịch cơ cấu lao động trong thời kì công nghiệp hoá, hiện đại hoá.

Giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông là một trong những vấn đề quan trọng được Đảng ta quan tâm hiện nay. Ngày 19 tháng 3 năm 1981, Hội đồng Chính phủ đã ban hành Quyết định 126/CP về công tác hướng nghiệp trong trường phổ thông và việc sử dụng học sinh các cấp phổ thông cơ sở và phổ thông trung học đã tốt nghiệp. Đây là một cột mốc quan trọng đánh dấu việc đưa công tác hướng nghiệp vào chương trình giáo dục của trường phổ thông. Quyết định 126/CP đã khẳng định mục tiêu của hướng nghiệp là giúp học sinh định hướng chọn nghề phù hợp với hứng thú, năng lực và hoàn cảnh của cá nhân, đồng thời đáp ứng được sự phát triển của ngành nghề trong xã hội.

Nhiều nghị quyết của Đảng đã nói về vấn đề này. Từ Đại hội lần thứ VIII (1996) đến Đại hội lần thứ IX (2001), Đảng luôn luôn nhấn mạnh đến việc tăng cường công tác hướng nghiệp dạy nghề. Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ IX của Đảng Cộng sản Việt Nam đã khẳng định : “Thực hiện phương châm *học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, nhà trường gắn với xã hội*, coi trọng công tác hướng nghiệp và phân luồng học sinh trung học, chuẩn bị cho thanh niên, thiếu niên đi vào lao động nghề nghiệp phù hợp với sự chuyển dịch cơ cấu kinh tế trong cả nước và từng địa phương...”

Sau khi có Quyết định 126/CP, trong những năm 80, công tác tổ chức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông đã được coi trọng, hướng nghiệp được coi là một môn học trong nhà trường. Nhiều trường trung học phổ thông đã có phòng hướng nghiệp để giúp học sinh tìm hiểu về nghề ở địa phương và trong cả nước. Nhiều phòng hướng nghiệp còn là nơi để học sinh tập trung sinh hoạt hướng nghiệp. Tại đó, các em được giới thiệu về nghề và được giúp đỡ, tư vấn khi chọn nghề. Cũng tại thời điểm này, một số trường phổ thông vừa học vừa làm hoạt động có hiệu quả hơn thông qua việc thực hiện nguyên lý *học đi đôi với hành, giáo dục gắn liền với lao động sản xuất*. Mô hình này đã thu hút khá đông đảo lực lượng học sinh tham gia, góp phần đào tạo lực lượng lao động phổ thông ngay trong trường phổ thông.

Trong nhiều năm qua, công tác giáo dục hướng nghiệp cho học sinh trung học phổ thông đã có nhiều tiến bộ và có những đóng góp nhất định, góp phần vào việc định hướng nghề nghiệp cho học sinh phổ thông và đào tạo nguồn nhân lực phục vụ cho sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước và từng địa phương. Nhưng sau đó, công tác tổ chức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông không được các

cấp quản lí giáo dục và các trường học quan tâm đúng mức, nhiều địa phương và trường học chưa nghiêm chỉnh thực hiện đầy đủ các nội dung giáo dục hướng nghiệp, chất lượng giáo dục hướng nghiệp chưa đáp ứng được yêu cầu của học sinh và xã hội, học sinh phổ thông cuối các cấp học và bậc học chưa được chuẩn bị chu đáo để lựa chọn nghề nghiệp, lựa chọn ngành học phù hợp với bản thân và yêu cầu của xã hội. Hằng năm, cả nước có gần 1 triệu học sinh tốt nghiệp trung học phổ thông và bổ túc trung học phổ thông đăng kí dự thi đại học, cao đẳng, trung cấp ; trong số đó, có trên 40% được tuyển, số còn lại đi đâu và làm việc gì đang là một câu hỏi quan trọng đặt ra cho các cấp quản lí giáo dục nói riêng và toàn xã hội nói chung.

Xu thế muốn thi vào các trường đại học mà không muốn vào các trường nghề đã tạo nên một cuộc chạy đua vào đại học, dẫn đến tình trạng tách rời giữa học với hành, giữa lí thuyết với thực tiễn ; vai trò của giáo dục hướng nghiệp bị coi nhẹ, nhiều trường không còn quan tâm đến việc tổ chức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh ; cơ sở vật chất, đội ngũ cán bộ chuyên trách, giáo viên làm công tác hướng nghiệp không được quan tâm đúng mức. Coi nhẹ giáo dục hướng nghiệp trong nhà trường phổ thông là một biểu hiện lạc hậu của hệ thống giáo dục nước ta so với các nước có nền công nghiệp phát triển.

Việc huy động các lực lượng xã hội tham gia tổ chức giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông chưa được các cấp quan tâm ; các hình thức tổ chức giáo dục hướng nghiệp chưa phù hợp với yêu cầu mới đặt ra ; việc sử dụng và khai thác các nguồn nhân lực, vật lực, tài lực còn ít hiệu quả.

Để đáp ứng được yêu cầu phát triển nguồn nhân lực cho sự phát triển kinh tế – xã hội của đất nước, giáo dục hướng nghiệp cho học sinh

phổ thông cần phải đổi mới cả về nội dung lẫn hình thức tổ chức, trong đó coi trọng việc huy động một cách hợp lí các lực lượng xã hội cùng tham gia tổ chức giáo dục hướng nghiệp.

Trên thực tế, giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông đang gặp nhiều khó khăn, chưa có tác động nhiều đến chủ trương phân luồng học sinh sau trung học phổ thông. Một trong những nguyên nhân yếu kém của hướng nghiệp là do công tác hướng nghiệp chỉ được triển khai bó hẹp trong trường trung học phổ thông và các trung tâm kĩ thuật tổng hợp – hướng nghiệp, trong khi các điều kiện để thực hiện giáo dục hướng nghiệp của trường trung học phổ thông lại hết sức thiếu thốn, nghèo nàn và lạc hậu. Vấn đề chuẩn bị nghề nghiệp cho thế hệ trẻ một cách có hiệu quả, giúp cho học sinh – những người lao động trẻ có cơ hội hoà nhập nhanh vào cuộc sống lao động sản xuất của toàn xã hội đang là một trong những yêu cầu cấp bách cần được toàn xã hội quan tâm.

Xuất phát từ những lí do cơ bản trên, chúng tôi biên soạn cuốn sách *Đổi mới giáo dục hướng nghiệp cho học sinh phổ thông*.

Trong quá trình biên soạn, chúng tôi đã cố gắng hết sức mình và học hỏi nhiều ở các tác giả đi trước, song không thể tránh khỏi những sơ suất. Chúng tôi rất mong nhận được sự góp ý của bạn đọc.

Trân trọng cảm ơn.

TÁC GIẢ